

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— " četrta leta . . . 250 " posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " dvakrat . . . 12 " " trikrat . . . 10 " za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvu Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Vabilo

k seji upravnega odbora „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“

ki bo

dne 27. decembra 1912 ob 2. popoldne v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne v Ljubljani, Franciškanska ul. 8.

DNEVNI RED:

1. Predsednik otvori sejo.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo o »Zavezinih listih«.
5. Poročilo o slavnosti 25letnice Zaveze.
6. Slučajnosti.

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Predsednik: L. JELENC. Tajnik: VIL. RUS.

Izpremembra § 55. drž. šol. zakona.*)

Dunaj, 28. novembra 1912.

Naučni odsek je predložil 28. t. m. parlamentu poročilo o izpremembah § 55. drž. šol. zakona, ki se peča z materialnim položajem ljudskošolskega učiteljstva. Državni šolski zakon prepušča, kakor znano, ureditev učiteljskih plač deželni zakonodaji ter določa le nekaj splošni princip, da morajo biti minimalni učiteljski prejemki taki, da se zamorejo učitelji in podučitelji povsem posvetiti svojemu poklicu, ne da bi se morali pečati s postranskimi posli. Prejemki morajo biti taki, da morejo učitelji vzdržati tudi krajevnim razmeram primerno svoje rodovine.

Ta določba se je pokazala za povsem nezadostno. V raznih deželah so učiteljske plače povsem različne, in kar je glavno, § 55. ne more prisiliti dežele, da izboljšajo učiteljem prejemke, ki so bili morda neposredno po izvedbi šolskih zakonov razmeram primerni, ki pa so že zdavnaj v silnem nesoglasju z življenjskimi razmerami.

V mnogih deželah so se učiteljske plače sicer regulirale, v mnogih pa ne, in sicer deloma iz popolnoma neumljivega sovraštva proti učiteljstvu. Klasična de-

* Za zadnjo številko prepozno prejeli. Uredn.

žela učiteljske bede je Kranjska. V pašliku dr. Susteršiča ima učitelj po 10 letih 1080—1480 kron letne plače in če je služil 40 let, prejema 2080—2680 K na leto. Toda na Kranjskem doseže le 10 odstotkov vseh učiteljev sijajne dohodke četrtega službenega decenija.

Uboga Istra je temu nasproti pravi eldorado, tam se gibljejo učiteljske plače med 1980—3600 K, na Štajerskem od 1200—2800 K, na Koroškem od 1600 do 3600 K itd. Na Kranjskem so torej učiteljske plače manjše kakor one državnih slug, uvrščenih v kategorijo državnih poduradnikov! V prav nobeni avstrijski kronovini pa ne dosežejo učiteljske plače one višine, kakor plače državnih uradnikov IV. kategorije, to je onih, ki so absolutno 4 razrede srednje šole, oziroma meščansko šolo in katerih letni prejemki varirajo med 2360 K (v prvih desetih letih) in 4560 K (v četrtem službenem desetletju).

Ker je bil boj za izboljšanje gnotnega položaja v mnogih deželah brezuspešen, se je učiteljstvo složilo k skupni akciji ter zahtevalo, da postavi država nova in konkretna načela glede določbe učiteljskih plač.

Tako je nastala akcija za izpremembro § 55. drž. šol. zakona, ki se je izkazala toliko uspešno, da se nahaja od danes naprej pred plenarom zbornice motiviran, od posebnega odseka preštudiran in priporočen predlog, ki podaja v bistvu le podrobno interpretacijo § 55. drž. šol. zak., določujoč višino »minimalnih učiteljskih prejemkov«.

Po predlogu naučnega odseka mora dobiti vsak usposobljen učitelj, v dobi od 4.—10. službenega leta to, kar prejema državni uradnik XI. čin. razreda na plači in aktivitetnih dokladah, od 10. do 17. prejemke X. čin. razr., od 17.—25. I. IX. čin. razreda, od 26.—35. I. VIII. čin. razreda. Od let, dosluženih pred izpitom usposobljenosti, je vračunati v službeno dobo najmanj 2, najmanj 1 leto po izpitu usposobljenosti mora biti učitelj definitivno nastavljen, ravnatelj, nadučitelj, šolski voditelji morajo dobivati še posebne funkcijske doklade.

Tako se glasi v bistvu »učiteljska predloga«. Toda učiteljstvo si mora biti na jasnem, da je danes v tej važi in dalekosežni zadevi storjen šele prvi korak. Treba bo še premnogo vstrajnosti in potrpljenja, preden postane predloga — za-

kon. Mnogobrojni učiteljski prijatelji bodo v parlamentu gotovo vse storili, da premagajo velike težkoče, ki se stavijo pravičnim željam pionirjev kulture nasproti.

Trgovska visoka šola.

Prizadevanje eksportnih akademikov, da bi eksportni akademiji na Dunaju priborili oficialno priznanje trgovske visoke šole, zavzema vedno večje kroge.

Dne 21. pret. m. je bilo v veliki dvorani nižejavstrijskega obrtnega društva občno zborovanje eksportnih akademikov, ki je bilo sijajna manifestacija za upravičenost njih zahteve. Referiral je eden slušateljev eksportnih akademikov o pomanjkljivosti tega zavoda, ki je sedaj samo del trgovskega muzeja, poudarjal potrebo trgovske visoke šole, predložil v glavnih potezah organizacijo nove visoke šole in razpravljal o vplivu te šole na trgovca, živečega v praksi.

Eden absolviranih eksportnih akademikov je uspešno dokazal, da je trgovska visoka šola eminentna potreba in zahteva najširših trgovskih, industrijskih in obrtnih krogov. Tako važna korporacija, kakor je državni železniški svet, je soglasno sklenil že pred leti, da se morajo absolventi eksportne akademije smatrati za enakovredne absolventom tehnike, juridične fakultete in drugih visokih šol. To se je sklenilo z odobranjem treh ministrstev: trgovskega, železniškega in ministrstva javnih del. Da se naučni minister vitez Husarek, ki je obenem vseučiliški profesor poteguje za zahteve eksportnih akademikov, je znak, da smatra trgovsko visoko šolo res za zavod, na katerem se bo gojilo znanstvo, in sicer trgovsko znanstvo, ki je danes šele v začetku velikega razvoja. Trgovska visoka šola, ki bi naj se razvila iz že 14 let obstoječe eksportne akademije, na kateri se je število slušateljev tekom let podvajalo, bi vzgojila avstrijski trgovini generalni štab, ki bi bil usposobljen po svoji kvaliteti, da je uspešen konkurent naraščaju tujezemskih visokih šol. Ker naša država nima lastnih kolonij, mora gledati, da se tembolj po kvaliteti svojih izdelkov in po organizaciji svoje trgovine pridobi vedno novih trgov in odbija konkurenco. To je možno le tedaj, če ima akademično izšolan trgovski naraščaj.

Od strani profesorskega zbora je s strokovnjaškim izvajanjem in izborni satiro utemeljeval upravičenost trg. visoke šole profesor Grunzel, kapaciteta na narodno-gospodarskem polju. Isto sta podudarjala in zagotovila svojo pomoč drž. poslanca Friedmann in Günther, ki je obenem predsednik izpraševalne komisije na eksportni akademiji.

Zalibog ni bilo nobenega slovanskega poslanca na zborovanju, dasi so bili vsi klubi povabljeni. Ker je slušateljstvo eksportne akademije po polovici slovansko, bi bilo pač želeli, da bi bil prišel kateri na Dunaju navzoči slovanski poslanec na zborovanje, tembolj ko se vedno vpilje o zatiranju Slovanov na Dunaju in živimo v dobi zapiranja Komenskega šol. V takih časih bi bilo tem nujneje potrebno, da bi slovanski poslanci stopali v stike z delom inteligence dunajskih Slovanov in branili njene zahteve. Pač pa je došel od predsedstva državne zbornice dopis, ki se vrlo dobro zavzema za eksportne akademike. Nadalje so se razne trgovske in obrtne korporacije potegnile za trgovsko visoko šolo. Celotno iz daljne Kanade in Kavkaza so došli telegrami, ki kažejo, kako si tudi v tujemstvu živeči avstrijski trgovci žele stanovske visoke šole.

Jugoslovanski poslanci so deputaciji slušateljev eksportne akademije obljubili svojo podporo, in želeli je, da izpolnijo to svojo obljubo ob primernem času.

Opozarjamo našo javnost, da obstoja na Dunaju društvo jugoslovanskih študentov trgovskih znanosti, »Jugoslavia«, ki je, dasi mlado, krepko in številno ter zasluži podporo in pozornost jugoslovanske javnosti.

K proračunu naučnega ministrstva.

Trst, 29. novembra 1912.

V proračunu tega ministrstva vidimo pač vsote 14.000 K za poučevanje nemščine po Primorskem (nagrade učiteljem), ne vidimo pa postavke za prepotrebno drugo mesto deželnega šolskega nadzornika za slovenske šole. Zdaj imamo na Primorskem eno hrvaško državno gimnazijo (Pazin), eno zasebno hrvaško realko (Volosko), slovenske vzporednice na goriški gimnaziji, hrvaško državno učiteljsko v Kastvu, hrvaško zasebno žensko učiteljsko v Pazinu in slovensko moško učiteljsko v Gorici. Poleg tega ima edini slovenski deželni šolski nadzornik nadzorovati tudi trojezično žensko učiteljsko v Gorici, več srednješolskih in učiteljskih pripravnic in vse slovenske in hrvaške ljudske šole od Predila doli do istrskih otokov. K temu prihaja še slovenski in hrvaški pouk na državnih ljudskih in srednjih šolah v Trstu in Pulju. In vse to naj opravlja en sam deželni šolski nadzornik! To kaže, kako zanemarljiva vlada slovensko šolstvo na Primorskem!

Na Kranjskem so že davno ustanovili mesto nemškega deželnega šolskega nadzornika, dasi sta bila že prej nameščena dva deželna šolska nadzornika. Seveda, če se vladni krogi zadovoljujejo s tem, da dobivajo vsako leto od edinega slovanskega šolskega nadzornika na Primorskem slučajno letno poročilo, potem ne čutijo potrebe za ustanovitvijo še enega mesta. Za nas pa stvar nikakor ni rešena s istim poročilom. Mi zahtevamo, da se takemu funkcionarju prilike, da se intenzivno bavi s podrejenim mu šolstvom, ker le v tem slučaju more vršiti svoje važne dolžnosti. Opozarjamo le na to, da se učiteljstvo ljudskih šol sploh ne

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

»Ptičar«. (Der Vogelhändler.) Besedilo spisal West in Held, uglašbil K. Zeller. Druga opereta v sezoni, stara znana po svojih lepih melodijah, ki niso izgrešile svojega namena. Ne bom navajal zavite vsebine operete, omejim se le na njeno uprizoritev. Bila je prenapeljena in ne dovolj pripravljena. Vzrok tiči v težkočah, ki se ima gledališče z njim boriti, zato se marsikaj oprusti. Glavno vlogo so dali tenoristu Vondri. Smili se mi. Ima sicer dober material, toda izšolati bi ga bilo treba. Ta večer se je dal opravičiti z angino, kar je režiser naznanil šele po prvem aktu. Drugod bi občinstvo živžgalo, pri nas je potrpečlo in Vondru odpustilo, ker je le zato pel, da je sploh omogočil predstavo. Domačin Kovač (tenorist) je v vlogi Stanislava imel večjo srečo. Konstatirati se mora, da napreduje.

Ugajal je zlasti v prvem dejanju (duet) in dobil od dijaškega parterja demonstrativen aplavz. Kovač je priden in se mu lesenih kretnj ne sme zameriti, saj je začetnik. Ko se odru privadi, bo porabna moč. — Pohvalo zaslužita nato Richterjeva in subreta Fantova. Obe sta igrali in peli poslušalcem v veselje. Da ni bilo dolgčas, je poskrbel Povhe, opustil bi le lahko ono jamranje, ki ga poznamo že iz njegovih drugih operetnih vlog. Naj ne postane priskuten! Dve proforski karikaturi, groteskni in komični figuri sta postavila na oder Bohuslav in Bukšek ter sta izvrstno zabavala. Profesorjem brčkone nista bila všeč! — Pozabiti ne morem Bukšekove, ki ji vloge starih žensk tako dobro pristojajo. Kreacijo baronese Adelajde je hvalno pogodila. — Nekatero točko operete so morali ponavljati, najlepša pesem o slavčku (Wie mein Ahnl zwanzig Jahr) ni prišla do veljave. Orkester je pod Hrazdiro lepo igral, zbor ni znal tekstov, suflerka časih preglasna. Repriza je bila baje boljša od premijere.

—ec.

Na slovensko deželno gledališče

so angažirali Harfner-Karasa, opernega in operetnega tenorista, ki ima na repertoiru okoli 150 oper in operet, in primadono Lowczynsko, ki je na glasu kot pevka prve vrste. Tako bo vendar naša operna kriza rešena! —ec.

Telovadno društvo Sokol I. v Ljubljani

goji poleg telovadbe tudi glasbo. V soboto, dne 7. t. m., je priredil v Mestnem domu čajev večer. Menjavali so se nastopi društvenega salonskega orkestra s prednashanji mešanega pevskega zbora, ki je zapel dve Devovi koroški narodni pesmi, Schwabova zbora »Slanico« in »Vasovalca«. Samospev je bil zastopan po dr. B. Ipavčevi »Nezakonski materi« in Adamičevi »Pri zibelci«, ki ju je ljubko podala gospodična Štefka Skrbinkova.

—ec.

Klub dramatičnih diletantov v Sežani

je uprizoril preteklo nedeljo z lepim uspehom Ganglovo dramo »Sin«.